

Maskinsikkerhed

Der gennemføres en kortlægning af de ulykkestyper med maskiner, der hyppigst sker i landbruget. Data fra Arbejdstilsynet bruges til kortlægningen, som evt. kvalificeres med interviews blandt landmænd og maskinstationer.

Ud fra disse data fastlægges de specifikke indsatsområder, der skal arbejdes med. Der indledes en målrettet dialog med maskinproducenter/leverandører om udvikling af innovative løsninger, der både tager hensyn til effektivitet og sikkerhed ved risikofyldte arbejdsprocesser.

Per Jørgensen

SEGES Innovation, Arbejdsmiljø

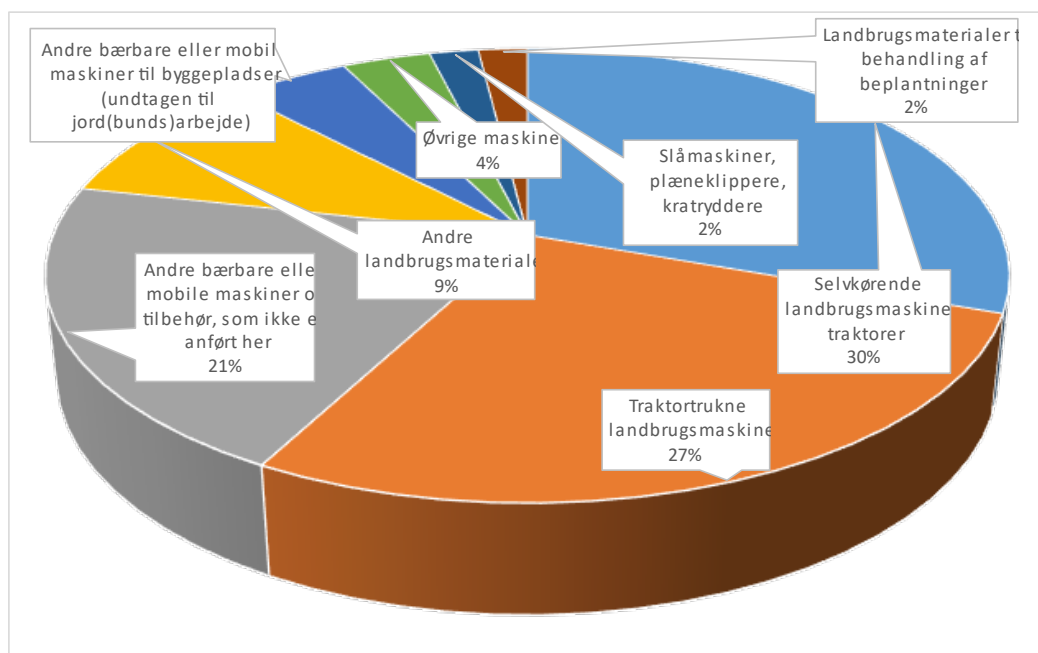
Motivation

Notatets fokus på minilæssere er begrundet i at ulykker beskrevet i dagspressen og i, hvad der fortælles om i vores dialog med landmænd, deres ansatte og landbrugsskoleelever. Her nævnes minilæsseren ofte i forbindelse med specielt de alvorlige ulykker, hvor de involverede har pådraget sig lange sygdomsperioder, varige men eller er afgået ved døden. Det er almindeligt kendt at sikkerhedsselen, der er monteret på minilæsseren, stort set aldrig bruges. Hvad kan der gøres for at få ændret adfærden omkring brugen af selen på minilæssere?

De data, der er brugt i dette notat, er registrering af arbejdsulykker i perioden 2011-2016 fordelt på maskintyper samt Arbejdstilsynets registrering af forbud, strakspåbud og påbud givet af tilsynsførende under besøg på land- og skovbrugsvirksomheder. Der registreres desværre ikke data hos arbejdstilsynet, der udspecificerer, præcis hvilken maskintype, hvordan ulykken er sket eller om sikkerhedsprocedurerne er overholdt. Derefter følger udsagn fra landmænd, ansatte og elever i landbruget. Desuden belyses problematikken fra en maskinforhandlers perspektiv.

Ulykker fordelt på maskintyper:

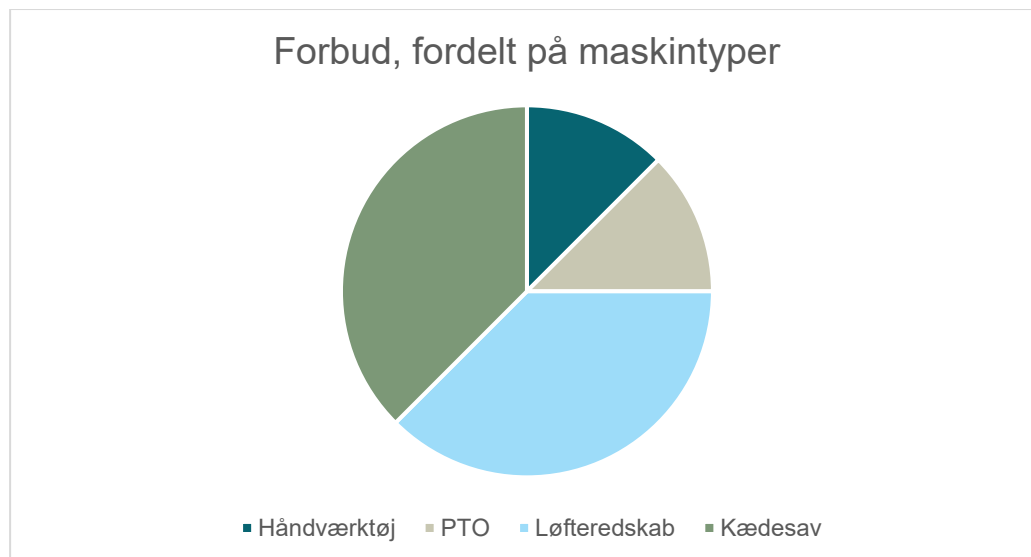
Diagrammet herunder viser en opdeling af arbejdsulykker med maskiner. I denne opdeling vil ulykker med minilæssere være en del af de 30%, der benævnes "Selvkørende maskiner og traktorer". Diagrammet fortæller ikke noget om alvorligheden af ulykkerne tilknyttet de forskellige værdier. Det betyder at der ikke skelnes mellem en klemt finger og ulykker, der giver varige men eller hvor personen har mistet livet.

Forbud fordelt på maskintyper

Ser man på hvilke maskiner/redskaber, der oftest er genstand for at der udstedes et forbud mod videre arbejde af Arbejdstilsynet, er det kædesav og løfteredskaber.

Den markante andel af kædesav i opgørelsen, kan evt. begrundes i at data er samlet i både landbrug og skovbrug, og ellers er det løfteredskaberne repræsenterer 38% af forbudene.

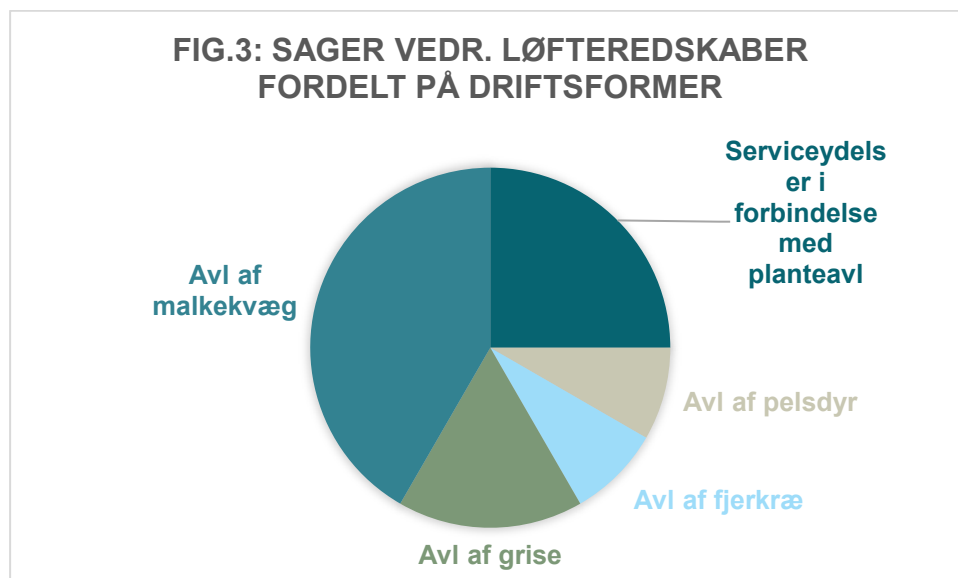
Minilæssere og sikkerhed

Minilæsseren og lignende løfteredskaber er et uundværligt redskab, der har fjernet mange tunge løft og dermed mulig nedslidning af medarbejdere fra arbejdet på landbrugene. Den daglige brug til ofte varierende opgaver, har desværre den konsekvens, at den hyppigt er indblandet i alvorlige og fatale arbejdsulykker i landbruget.

Nedenstående diagrammer er fra en opgørelse over Arbejdstilsynets forbud samt påbud og straks-påbud.

Her fremgår det således at der i 38% tilfældene, hvor der er udstedt forbud mod at arbejde videre før der er gjort tiltag, der lever op til et forsvarligt sikkerhedsniveau.

Ser man på, hvilken type landbrug, der er repræsenteret i statistikken over Arbejdstilsynets sager der vedrører løfteredskaber (fig.3), er det mælkeproducenter, der får 30% af påtalerne, hvilket kan skyldes at det generelt er den produktionsform, der bruger minilæsseren til flest opgaver i den daglige drift.

Landmændenes udsagn om hvorfor de og deres ansatte ikke bruger selen på minilæsseren?

Spørger man blandt landmænd og deres ansatte eller elever på landbrugsskolerne, tilkendegiver mange at de har prøvet at vælte med en minilæsser. Faktorer, der kan være årsag til at maskinen vælter kan være at maskinen manøvreres i sving med højt løftet last, for høj fart i sving, kørsel på ujævnt underlag og manøvrering med last, der er tungere end maskinen er dimensioneret til. Oftest når de heldigvis at springe af og væk fra den væltende maskine, men nogle gange sker det desværre, at personer kommer i klemme under maskinen med, og derved kommer slemt tilskade eller i værste fald mister livet. I en konkret sag, hvor en person mistede livet på denne måde, havde den afdøde et kraftigt sår i hovedet, der kunne indikere, at han har slået hovedet i faldet eller i et forsøg på at springe af maskinen, og dermed ikke kommet i sikkerhed.

En anden hyppig ulykkestype er at lasten på bærearmerne, f.eks. en halmballe, der fra højden falder ned over maskinen og rammer chaufføren, hvis ikke der er monteret en sikkerhedsbøjle til at beskytte føreren mod nedstyrtende objekter.

Fra dialogen med folk i branchen er de hyppigste argumenter for IKKE at bruge selen følgende:

- Dette er der ingen andre, der gør.
- Det tager for lang tid at tage den på og af.
- Det er bøvlet.
- Så kan jeg ikke springe af, når den vælter.
- Der plejer ikke at ske noget, hvis den vælter.
- Jeg kender mange, der er væltet uden at der er sket noget.
- Chefen bruger den heller ikke.
- Tage selen på? Det kommer ikke til at ske.
- Det er en svær regel at indføre og håndhæve.

Maskinforhandlerens perspektiv:

STEMAS forhandler minilæssere af mærket Wiedermann, der er en af de mest solgte maskiner. Som leverandør til landbruget vil han gerne bidrage til formidling af sikkerhedsbudskaber. Følgende er udsagn fra dialog med STEMAS' direktør, Robert Kjærgaard.

I STEMAS går de ikke på kompromis med sikkerhed ved levering af maskiner til kunder. Kunderne tilbydes at tilkøbe et serviceabonnement, der bl.a. indeholder det årlige lovpligtige eftersyn, der skal laves af en sagkyndig. Det tilbud er der ca.20% af landmændene, der tager i mod. Det er ikke sjældent at købere af en minilæsser beder om at få afmonteret eller deaktiveret nogle af sikkerhedsinstallatio-
nerne, maskinen leveres med. Det er primært et ønske om at få selekontakten deaktiveret og styrtbøj-
len afmonteret, hvilket firmaet ikke vil, fordi de derved ikke lever op til deres forpligtigelse i forhold til sikkerhed.

Fra STEMAS' værksted kan der i øvrigt berettes om maskiner, der indleveres til reparation, hvor mangelfuldt vedligehold tydeligt ses på maskinen, og hvor skaderne på maskinen vidner om at maskinen bliver brugt til større og tungere opgaver end den er dimensioneret til.

Hvordan undgås ulykkerne?

Det er ifølge arbejdsmiljøloven arbejdsgiverens/lederens pligt at vedligeholde maskinen, sørge for at producentens sikkerhedsanbefalinger overholdes samt sørge for tilstrækkelig instruktion i brugen af maskinen; herunder at informere om risici og kræve at sikkerhedsanbefalingerne overholdes.

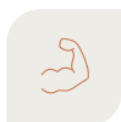
Følgende råd anbefales:

DER **SKAL** GIVES
GRUNDIG INSTRUKTION
INDEN MASKINEN
ANVENDES.
PLANLÆG ARBEJDET SÅ
FARLIGE SITUATIONER
UNDGÅES

HUSK AT HAVE SELE PÅ
VED KØRSEL MED
MINILÆSSER UDEN
LUKKET KABINE. DET ER
LOVKRAV.

LØFT IKKE TUNGERE
ELLER HØJERE END
MASKINEN ER
DIMENSIONERET TIL.
DET ER IKKE
HYDRAULIKKEN, DER
BEGRÆNSER.
LØFTEEVNEN
REDUCERES MED 25-35
%, NÅR MASKINEN
KNÆKKES SAMMEN.

LÆSSEARMEN PÅ
MINILÆSSEREN SKAL
ALTID VÆRE SÆNKET
SÅ LANGT NED MOD
JORDEN SOM MULIGT
VED KØRSEL.

MASKINEN SKAL ALTID
VÆRE VEDLIGEHOLDT
OG SERVICERET.

HAR DU OPLEVET AT
DET VAR TÆT PÅ EN
ULYKKE, ER DET
VIGTIGT AT FORTÆLLE
DET TIL DE ANDRE
BRUGERE AF
MASKINEN, SÅ DE IKKE
SELV SKAL FINDE
MASKINENS
BEGRÆNSNINGER.

Konklusion

For at højne den generelle tilgang til sikkerheden ved brug af maskiner kræves en ændret adfærd på landbrugende. Det er en proces, der må forventes at tage lang tid og kræve meget og vedvarende formidling af, hvorfor det er vigtigt at sikre et sundt og sikkert arbejdsmiljø.

Formidling af disse råd kan forhåbentlig føre til en tilgang til brugen af minilæsser, med øget blik for de risici, der er forbundet med dens anvendelse. Til at give argumenterne for øget sikkerhed vægt, kan disse understøttes af nogle af de ovennævnte aktører.

- Virksomheder, der praktiserer at efterleve disse råd, og kemder maskinerne og deres muligheder og begrænsninger.
- Personer som Christine Birkegaard, der har personlig erfaring som pårørende til en person involveret i en tragisk ulykke
- Landmænd, der har efterlever sikkerhedskravende og har indarbejdet velfungerede arbejdsgange på deres virksomhed, der tilgodeser sikkerheden i arbejdet.

Denne formidling kan forgå via:

- Fagblade
- Sociale medier
- Undervisning af elever på landbrugsskoler
- Lokale arbejdsmiljørådgivere
- ERFA-grupper

SEGES Innovation

Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N

T: +45 8740 5000 - F: +45 8740 5010 - E: info@seges.dk

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov. SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende notatets informationer.